

דף מ.

עין משפט א ב.

א"ח סימן קפז סעיף ו

ז. יאכל מיד^ג אחר ברכת המוציא ולא ישיח בין ברכה לאכילה, ואם שח צריך לחזור ולברך^ד א"כ השיחה היתה מענין האכילה, כגון הביאו מלח או ליפתן או תנו לפלוני לאכול^ה שאז א"צ לברך.

הגה: ולכתחלה לא יפסיק כלל^ו.

הגה: ואם שח בדברים בטלים שחזור ומברך היינו דוקא ששח קודם שאכל הבוצע אבל אם הבוצע אכל אפי' שהמסובין עדיין לא אכלו יצאו כולם באכילת הבוצע^ז, כי מה שכולם אוכלים מן פרוסת הבוצע אינו אלא

ג. וכתחלה לא ישהה בין הברכה לאכילה יותר מכדי שאילת שלום תלמיד לרב, אבל בדיבור שאינו מצורך סעודה אפי' תיבה אחת הוי הפסק.

וכתחלה לא ישיח עד שיאכל כזית מהמוציא, וכ"כ השל"ה, מ"א ס"ק ט"ז. גם יזהר שלא ילך ממקום למקום עד שיבלע פרוסת המוציא כיון שההליכה ממקום למקום נחשבת להפסק כמ"ש בס"י קע"ח סעיף א'.

וואם שח בעודו לועס ועדיין לא בלע כתב השל"ה דמן הראוי שצריך לחזור ולברך אלא שבדיעבד משום סב"ל אינו חוזר ומברך, מ"א שם, כה"ח אות מ"ה.

ד. ה"ה אם בירך ברכה אחרת בין ברכת המוציא לאכילה שצריך לחזור ולברך, ועיין בכה"ח אות מ"ו.

ה. וואפי' תנו לבהמה לאכול צרכי סעודה היא שהתורה מצווה ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואח"כ ואכלת ושבעת. אבל בשתיה האדם קודם לבהמה כמ"ש אצל רבקה, שתה אדוני וגם לגמליך אשקה, וי"א דגם בשתיה הבהמה קודמת, כה"ח אות נ'. וטעימה בעלמא מותר לפני בהמתו, ט"ז ס"ק ז', ודוקא בבהמה שלו אבל בשל אחרים אינו חייב להקדימה לא באכילה ולא בשתיה, שם אות נ"א.

ו. ודבר זה מוסכם גם לדעת מר"ן השו"ע, כה"ח אות נ"ו.

ז. אלו דברי הרוקח אבל הב"י חלק עליו, וכן הסכים הט"ז בס"ק ח' וכ"כ המ"א בס"ק י"ט, וכתב בכה"ח אות נ"ח דכך נקטינן דמברך ולא חיישינן בזה לסב"ל, ונכון שכל אחד יברך לעצמו וגם ע"פ דברי המקובלים כן הוא, כה"ח אות נ"ח.

וואם המסובין טעמו מהפת והבוצע לא הספיק עדיין לטעום ודיבר הם יצאו כיון שהם לא הפסיקו אבל הוא חוזר ומברך לדעת הב"י, ולדעת הרוקח לא יברך. כ"כ במשב"ז אות ח', וכן בבן איש חי פ' אמור אות ט"ז. אבל בכה"ח אות נ"ט סיים דמשום סב"ל לא יברך ע"ש.

וואם המסובין הפסיקו בשיחה לפני שהבוצע אכל צריכים הם לחזור ולברך.

ושרבים המסובין וכל אחד מברך על כיכרו לא יענה אמן על ברכת חבירו אחרי שהוא בירך המוציא עד שיטעום דהוי הפסק, וכן אם שמע קדיש או קדושה בין ברכה לטעימה לא יענה, מ"מ בדיעבד אם שגג וענה אינו חוזר ומברך, כה"ח אות ס"א.

משום חיבוב מצוה.

או"ח סימן רו סעיף ג

ג. ד. צריך להשמיע לאזניו הברכה ^ה ואם לא השמיע לאזניו יצא, ובלבד שיוציא בשפתיו ^ט.

ג. ה. הברכות נאמרות בכל לשון, ולא יברך ערום עד שיכסה ערותו, ואפי' אם אינו ערום אם לבו רואה את הערוה, או ראשו מגולה אסור לו לברך.

או"ח סימן קסז סעיף ה

עין משפט ג ד.

ה. ו. לא יבצע עד שיביאו לפניו מלח ^י או ליפתן ללפת בו פרוסת הבציעה. ואם הפת נקיה או שהיא מתובלת בתבלין או במלח או נתכוון לאכול פת חריבה אינו צריך להמתין.

הגה: מ"מ מצוה להניח על השולחן מלח ^כ קודם שיבצע, כי השולחן דומה למזבח ^ל והאכילה כקרבן ונאמר על כל קרבנך תקריב מלח, והוא מגין

ח. ואין חילוק בין ק"ש או ברהמ"ז ושאר הברכות.

ט. אבל בחשב בלבו לא יצא ודלא כרמב"ם דמחלקים בין ק"ש לשאר הברכות, ב"ח. וְגַם צָרִיךְ לְבָרֵךְ בַּמַּתָּוֶן וּבִכְוֹנָה וּבִישׁוּב הַדַּעַת כִּי כָל מִה שִׁכּוּוֹן יוֹתֵר הוּא מְסִיר בֹּזֵה כַח הַקִּלִּי הַנֶּאֱחָזִים בַּמֶּאֱכָל וּמִזְכָּךְ הַחֹמֶר, כַּה"ח אוֹת כ"ה.

י. וְאִם הַמְסוּבִין רַבִּים דִּי שִׁישִׁימוּ בִּפְנֵי הַבּוֹצֵעַ שְׂצָרִיךְ לְטָבֹל הַפְּרוּסָה ג"פ בַּמֶּלַח לַמֶּתֶק הַגְּבוּרֹת אֲבָל לְאַחֲרֵים א"צ כִּי בִּלְאוֹ הִכִּי יֵשׁ הַסְּבוּרִים שְׂאִי"צ בַּפֶּת שֶׁלֹּנוּ שִׁישׁ בַּה מֶלַח, כַּה"ח אוֹת ל"ה. וּבִשְׁעַת הַטְּבִילָה בַּמֶּלַח יֵשׁ לְכוּוֹן שֶׁלֶחֶם אוֹתִיּוֹת מֶלַח וְתַכּוּוֹן לַמֶּתֶק ג' הוּיּוֹת ע"י ג' הוּיּוֹת חֲסָדִים שְׂבִיטוֹד וְע"כ יֵשׁ לְטָבֹל ג"פ, וְגַם לְסַלֵּק הַס"א. גַּם בְּלִיל ר"ה שְׂמִנִּיחִים סוֹכֵר אוֹ דָּבֵשׁ יֵשׁ מְקוֹדֵם לְטָבֹל בַּמֶּלַח לַמֶּתֶק הַגְּבוּרֹת וְאִח"כ לְטָבֹל בְּסוֹכֵר אוֹ בְּדָבֵשׁ, וְעֵיין בַּכַּה"ח אוֹת ל"ז.

כ. וּמִצְוָה זֹאת עַל הָאִשָּׁה דֹּאשְׁתּוֹ שֶׁל לוֹט הַפֶּכֶה לְנֹצִיב מֶלַח מְכִיּוֹן שֶׁלֹּא הִיתָה מְנִיחָה מֶלַח עַל הַשּׁוֹלְחָן, וְצָרִיךְ שִׁישְׁאֵר הַמֶּלַח עַל הַשּׁוֹלְחָן עַד אַחֵר בְּרַכַּת הַמְּזוֹן, כַּה"ח אוֹת מ'.

ל. וְע"כ אֲסוּר לְהַרְגֵּם כִּינָה וְה"ה נִמְלָה אוֹ דָּבָר אַחֵר עַל הַשּׁוֹלְחָן, כַּה"ח אוֹת מ"א. וּמִטַּעַם זֶה שֶׁהַשּׁוֹלְחָן דּוֹמֶה לְמִזְבֵּחַ מְכַסִּים הַסְּכִינִים בְּשַׁעַת בְּרַהֲמ"ז שְׁנֹאמַר "כִּי חֲרַבְךָ הַנֶּפֶת עָלֶיךָ וְתַחֲלִלֶיךָ", וְיָמִי שֶׁהוּא מְשׁוֹרֵשׁ קִין צָרִיךְ לִיזָהָר לְהַסִּירָם וְלֹא מְסַפִּיק לְכַסּוֹתָם, וְזֶה ע"פ הָאֲר"י ז"ל. וְכִיּוֹן שֶׁאֵין אֲנוּ בְּקִיָּאִין יֵשׁ לְהַסִּירָם וְטוֹב יוֹתֵר לְהַסִּירָם מִיָּד אַחֲרֵי בְּרַכַּת הַמוּצִיא, כַּה"ח אוֹת מ"א.

מן הפורענות ^מ.

עין משפט ה. או"ח סימן ג סעיף יג

יב. לא ישתין מעומד אם לא שעומד במקום גבוה או לתוך עפר תחוח משום נצוצות הנתזים על רגליו ^ז.

עין משפט ו ז. או"ח סימן קע סעיף כב בהגה

יט. אחר שאדם שתה מן הכוס ונשאר יין בכוס לשתיית חבריו יקנה מקום שתיית הפה ^ח משום מיאוס, אבל לא ישפוך מן היין משום בל תשחית, אבל במים שופך מהם דרך מקום ששתה.

הגה: אחר כל אכילתך אכול מלח ^ע, ואחר כל שתייתך יין שתה מים.

מ. והמדרש אומר כשישראל יושבין על השולחן וממתינין זה על זה עד שיטלו ידיהם בלי מצוות השטן מקטרג וברית מלח מגינה עליהם, ברכות מ' ע"א בתוס'.

והמ"א בס"ק י"ד כתב דטוב לדבר בדברי תורה מלישב בטל, אך טוב יותר שלא יפסיק כלל בין נטילה להמוציא, ויש אוסרין להפסיק בדברי תורה, כה"ח אות מ"ב.

נ. היינו שיוציאו לעז על בניו שהוא כרות שפכה. ועפר תיחוח היינו לא קרקע בתולה אלא חרושה.

ס. ודוקא באין לו חולי מועיל הקינוח משום מיאוס.

ע. ה' דברים נאמרו בגריג' מלח מאיר עינים, מצהיל פנים, מרבה זרע, מרבה כח וממעט כשפים, כה"ח אות פ'.

ז. צריך האדם לכבד פירוורי לחם משום דקשה לעניות מגמ' חולין ק"ה ע"ב, והוא בשו"ע בסי' ק"פ סעיף ד'.

ח. גם יזהר שלא ללמוד על השלחן בספרים ישנים שיש בהם תולעים דקים והם אסור וגם סכנה לאכלם, שם אות פ"ג.

יזהר באכילת דגים כבושים לבדוק אם השמן או הרוטב לא נעשה מדבר איסור כגון שומן אווז או נבלה וחלב חזיר וכן אם הדגים טהורים, כה"ח אות נ"א.

י. טוב שלא לקנות פירות מהגוי בפרדס שלו שמא ישנה שם ערלה ודאי ואז אסור לקנותם, כה"ח שם.

גם יזהר הלוקח ירקות מהגוי שלא יקח מהירקות הנמצאים בתוך ד' אמות לכרם משום כלאים, שם.

יא. גם יזהר הישראל ההולך לקנות ירקות מהגוי מגינתו שלא יתלוש הישראל בעצמו הירקות כי זהו גמר מלאכתן ויתחייבו במעשרות, שם.

יב. בשנת שמיטה גם הקונה מגוי פירות ונגמרה מלאכתן ביד הישראל חייבים בהפרשת תו"מ ומפרישים מעשר עני ונוהגים לפדות גם מעשר שני מספק, שם בכה"ח. ענבים המיוחדים שנוטעים אותם הגויים לשם יין וכוונתם למוכרם לשם כך הולכים אחר דעת הנוטעים ונמצא שגמר מלאכתן אינו אלא בעשיית היין ביד הישראל, וע"כ היין הזה חייב

ודוקא שלא היה מלח בפת או במאכלים, וכן שלא שתה משקה שיש בו כבר מים.

אור"ח סימן קעט פעיף ו

ז. האוכל מלח אחר אכילתו לא יאכל באגודל דקשה לקבור בנים ^פ, ולא בזרת דקשה לעניות, ולא באצבע דקשה לשם רע או לשחין רע או לשפיכות דמים ^צ. אלא יאכל המלח באמה או בקמיצה.

עין משפט כ. אור"ח סימן רה פעיף א

א. על הירקות מברך פרי האדמה ואפי' בישלם ^ק.
ה"ה כל הפירות והקטניות שטובים הן חיים ^ר הן מבושלים מברך לאחר בישולם כברכתם הראויה להם קודם שיבשולם.
דברים שטובים כשהם מבושלים יותר מחיים ^ש כמו דלעת וסלקא וכרוב ^ת כשהם חיים מברך שהכל, ולאחר בישולם מברך פרי האדמה.

ב. שומים וכרתי ^א כשהם חיים פרי האדמה, וכשהם מבושלים שטובים

בתו"מ לכ"ע, ונמצא שאין לאכול מענבים אלו המיוחדים ליין אלא אחרי הפרשת תו"מ, שם.

פ. והנהג קלות ראש בסעודה בניו הקטנים מתים ר"ל, כה"ח אות כ"ג מספר הזכירה.
צ. דג' נוסחאות ישנם בזה בראשי תיבות ש"ד, או ש"ר.

ק. ברכות ל"ה, ואם טעה ובירך עליהם בורא מיני דשאים יצא בדיעבד, וה"ה בירך על הקטניות בורא מיני זרעים, ועיין בכה"ח אות א'.

ומה שגם בבישולם מברך אדמה היינו בטובים חיים ומבושלים, אבל בחשובים יותר כשהם מבושלים אז בחיים מברך עליהם שהכל, ואם הם בהיפך כשהם חיים אדמה, ומבושלים שהכל, וכל זה באכלם לבדם אבל עם פת הפת פוטרם. וכל דבר שאין דרך בני אדם לאכלם חיים מברך עליהם שהכל כשאוכלם חיים שלא נוטעים אותם אלא לאוכלם מבושלים, כה"ח אות ג'.

ר. והיינו שרוב בני אדם אוכלים אותם ג"כ חיים, שם אות ה'.

ש. ה"ה כשטובים כבושים מברך עליהם האדמה כמו בלפת בסעיף ה'. ושיעור כבוש כאן נמדד מזמן שמשנתה טעמו ע"י הכבישה ולא תלוי במעת לעת, ויש דברים שרק לאחר ג' ימים משנתה טעמו ע"י כבישה, כה"ח אות ז'.

ת. ויש מין כרוב שראוי לאכילה חי כמו המצוי בזמנינו ועליו מברכים בחי אדמה, ונוטעים אותם על דעת כן, כה"ח אות ח'.

א. ויש חולקים וס"ל להיפך וכתב הב"ח כיון שיש מחלוקת בזה יברך עליהם בין חיים בין מבושלים שהכל ודבר זה משנתה לפי הזמן והמקום, ועיין בכה"ח אות ט'.

פחות מברך עליהם שהכל.

הגה: ואפי' בישראל עם בשר ונשתבחו אין השבח מצד עצמן אלא מצד הבשר **ב** וע"כ כיון שהם נשתנו לגריעותא מברך עליהם שהכל.

עין משפט ל. אר"ח סימן רו סעיף א

א. בירך על פירות האילן אדמה יצא **א**, אבל אם בירך על פרי האדמה פרי העץ לא יצא **ד**. ע"כ אם הוא מסופק אם הפרי אדמה או עץ מברך עליו אדמה **ה**.
ועל הכל אם בירך שהכל יצא **י** ואפי' על פת ויין.

עין משפט נ. אר"ח סימן רג סעיף ב

ב. התותים הגדלים בסנה מברך ב"פ האדמה **ז**.

הגה: שלא נקרא עץ **ח** אלא המוציא עליו ממנו, אבל המוציא עליו משורשיו

ב. ובסי' ר"ב סעיף י"ג לגבי אגוז בדבש מברך על האגוז והגם שהשתנה מכת הדבש שם האגוז עיקר והדבש בא רק לתקן האגוז אבל כאן הבשר עיקר, מ"א ס"ק ה'.
והסכימו האחרונים לחילוק המ"א, ושאינן חילוק בין פרי העץ לאדמה ודלא כדברי הט"ז שחילק בזה בין פרי עץ לפרי אדמה, כה"ח אות י', ועיין שם עוד.
ג. משום דעיקר אילן מקרקע הוא מגמ' ברכות מ' ע"ב.
ד. אבל בפרי שלא נגמרה ביכולו שמכרכים עליו אדמה אם בירך עליו עץ יצא, מ"א ס"ק א'.

ה. יש חולקים שלא יצא בברכת האדמה, וא"כ עדיף לברך שהכל מ"מ להלכה מברך עליו אדמה מספק דהעיקר כפסק מר"ן, כה"ח אות ד'. וכאן לא אומרים סב"ל נגד מר"ן.

ו. משמע אפי' על בשמים אם בירך שהכל יצא, ועיין בסי' רט"ז, ובכה"ח שם אות ל"ב.

ז. וכן נוהגין הגם שיש חולקים לברך עליהם "פרי העץ".

ח. וסימן לדעת איזה פרי עץ ואיזה אדמה הוא כל אילן שנושרין הפירות ונשאר הגזע ושורשיו קיימין בקרקע וחוזר משנה לשנה ועושה ענפים ועלין ופירות או עלין ופירות ולא ענפים זהו פרי העץ.

וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין שׁוֹרְשׁוֹ נִשְׁאָרִין בְּקֶרֶקַע וְצִרִיךְ לְזוֹרְעוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה נִקְרָא פְּרִי אֲדָמָה. וְאִם הִגְזַע כֻּלָּה בְּכָל שָׁנָה וְלֹא נִשְׁאָרִים אֲלָא הַשׁוֹרְשִׁים וְחֹזֵר וְגִדֵּל מֵאֲלִיוֹ וְאֵצֶל לְזוֹרְעוֹ בְּכָל שָׁנָה לְדַעַת הַטּוֹר וּמֵרֶ"ן הַשּׁו"ע מְבָרְכִין עָלָיו פְּרִי אֲדָמָה וּבְדִיעֵבֵד אִם בִּירַךְ עָלָיו עֵץ יֵצֵא כִּיּוֹן שֶׁיֵּשׁ שְׁסוּבֵרִים לְבִרַךְ עָלָיו עֵץ, כְּה"ח אֹת ז'.

אינו נקרא עץ, והסנה כיון שעליו כלים לגמרי בחורף ואח"כ מוציא פרח משורשיו מברכין עליו אדמה ט.

דף מ:

עין משפט א.

או"ח סימן קסז סעיף י

י. יא. אם במקום ברכת המוציא בירך שהכל י או שאמר בריך רחמנא מלכא כ מאריה דהאי פיתא יצא.

או"ח סימן רו סעיף א

עיין לעיל דף מ. עין משפט ל

עין משפט ג ד.

או"ח סימן קסז סעיף י

עיין לעיל עין משפט א

או"ח סימן קסז סעיף א

א. א. יש אומרים ברוך משביע לרעבים ז, ואין לאומרו דכל המוסיף גורע.

ט. על פרי הפאפייא מברכין אדמה ואין בו דין ערלה, כה"ח אות י"ג.

י. גמ' ברכות מ' ע"א דעל כולם אם אמר שהכל יצא ואפי' על פת ויין גמ' שם וכו"י דכך פסקו הפוסקים, ובשו"ע סי' ר"ו סעיף א'.

כ. ורבינו יונה כתב דצ"ל רחמנא אלהנא מלכא דעלמא, וזה במקום שם ומלכות. וכן בירך על הפת בורא מיני מזונות יצא כ"כ בברכי יוסף וכתב שזו גם דעת מר"ן השו"ע, ועיין בכה"ח אות ע"ה.

ו. ואם בירך בורא פרי האדמה על הפת כתב מר"ן בכ"מ פ"ד מהלכות ברכות הלכה ו' דאפשר שיצא שהרי פרי אדמה הוא, אבל בברכי יוסף כתב דדעת הרא"ה והריטב"א ועוד דלא יצא ולדינא בדיעבד יצא, כה"ח אות ע"ו. וגם השומעים שיצאו בברכתו יצאו, וכ"ז בכווננו לצאת ג"כ ונתנו דעתם אבל אם בשעה שראו שהבוצע טועה לא נתנו דעתם הם לא יצאו בין באדמה ובין בבורא נפשות או מזונות, כה"ח אות ע"ז. וכן אמר בברכתו המוציא פת מן הארץ לא יצא דזה שקר שפת אחרי האפיה היא, אבל בכה"ח כתב דיצא דהרי גם לחם אינו אלא אחר אפיה והפסוק אומר המוציא לחם מן הארץ. שם באות ע"ח.

ל. וברכות מ"ח ע"ב. דמשה תיקן ברכת הזן כשירד המן, יהושע תיקן ברכת הארץ כשהנחיל להם הארץ, ודוד ושלמה תיקנו בונה ירושלים, והטוב והמטיב ביבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר שניתנו לקבורה ולא הסריחו, ונוסח ג' הברכות ומטבע שלהם מדרבנן. וסדר ג' ברכות מעכבות זו את זו דאם אמרן למפרע לא יצא, כה"ח אות ב'. יש נוהגים להתחיל ברוך הוא וברוך שמו ואין להתחיל כך אפי' בעשרה. רק יש להתחיל בא"י אמ"ה האל הזן אותנו וכו', כה"ח אות ד'.

א. ב. אם אמר במקום ברכת "הזן את הכל" בריך רחמנא מלכא מאריה דהאי פיתא יצא את ברכת הזן^ב. וי"א דיחתום בריך רחמנא דזן כולא.

או"ח סימן ריד סעיף א

עין משפט ו.

א. כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות אינה ברכה^א.
ואם דילג שם או מלכות יחזור ויברך, ואפי' לא דילג אלא תיבת העולם^ב
צריך לחזור דמלך לבד אינה מלכות.

א. לא יאמר על שאנו מודים לך שזה לשון קללה אלא "שאנחנו" מודים לך, שם אות ד'. ועיין שם כמה דיקדוקים.
א. אל יאמר בהתר ולא באיסור.
א. אומרים הרחמן בשבת כמו בחול ואין לחוש לשאלת צרכיו דטופס ברכות כך הוא, מירושלמי והביאו הטור בסי' קפ"ח, מ"א ס"ק ג'.
וגם האורח מברך ברכה לבע"ה בשבת דגם זה מטופס ברכה, כ"כ הברכי יוסף. ועונים אמן אחר הרחמן הגם שאין בו הזכרה כמו בכל תחנה ובקשה, מהשל"ה.
א. בשבת ויו"ט, ור"ח, ומוצאי שבת ומילה וסעודת חתן ופורים וסיום מסכת אומרים מגדול כמ"ש בסי' קפ"ט, כה"ח סוף סק"ד.
בסוף ברהמ"ז יאמר פסוק עושה שלום במרומיו ויש בו כוונה, ועיין כה"ח סוף סק"ד סדר ברהמ"ז לנשים וקטנים בקצרה.
מ. אבל שאר ברכות צריך לברך אח"כ, כה"ח אות ה'. ולדעת הראשון לציון בלא אמר הזכרת אחד השמות רק רחמנא לא יצא וע"כ צריך לומר "רחמנא אלהנא", כה"ח אות ז'.

א. ומה שמברכין היום גם בזה"ז על הארץ הטובה הגם שזה בחורבנה כתב בזוהר כיון שכל השפע יורד לכל העולם כולו דרך ירושלים ומקום המקדש ע"כ אנו אומרים אותה גם בזה"ז, כה"ח אות י"א.

ג. א. ברכות מ' ובר"י, הרי"ף ורמב"ם וברכה ראשונה בשמונה עשרה כיון שיש בה האל הגדול הגבור חשוב כמו מלכות, או משום שאומר אלהי אברהם חשוב כמלכות. וברכת מעין שבע כיון שאומר האל הקדוש שאין כמוהו חשוב ג"כ כמלכות, ב"י בשם תשובת הרא"ש.
ובאלהי נשמה כיון שמזכיר בה שהקב"ה בורא כל הנשמות ומחזירן בתחיה אין לך מלכות גדולה מזו, ב"י.

ס. וכך משמע מהאר"י ז"ל, ולפני שחזור אומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.
א. וכתב הרמב"ם בפ' י"א מברכות דהעושה מצוה ולא בריך, אם היא מצוה נמשכת כמו ציצית ותפילין וסוכה מברך, אבל אם שחט או מל ונגמרה המצוה אינו מברך. ואם נטל הלולב ולא בריך כתב במ"א בסי' תרנ"א ס"ק י"א דיברך לפני הניענוע.

עין משפט ז.

או"ח סימן רד סעיפים א – ב

א. על דבר שאין גידולו מן הארץ^א כמו בשר בהמה חיה ועוף דגים או ביצים וחלב וגבינה^ב מברך שהכל.

ב. על הפת שנתעפשה, ותבשיל שנשתנה צורתו ונתקלקל^ג, ותמרים שבישולם ושרפם החום ויבשו^ד, ועל חגבים טהורים^ה ועל המלח, ומי מלח^ו, ועל המרק^ז ועל כמהין שנמצאים תחת הקרקע ומתהוין משומן הארץ, ועל הפטריות^ח ועל הרך שניתוסף בענפי הדקל ובשנה הראשונה הוא רך וראוי לאכילה^ט, ועל לולבי גפנים, ועל שקדים מתוקים שאוכלים אותם כשהם רכים בקליפתן^י, ועל תבואה שלא הביאה שליש^{יא}, ועל דלעת חיה^{יב}, ועל קמח של חטים או שעורים אפי' קלוי, ועל שכר תמרים או שעורים, וכן על מי שעורים^{יג} שמבשלים

ע. ברכות מ' משנה וברייטא. האוכל חלמון ביצה לצחצח קולו יכרך כיון שזה מזונו אף שאינו נהנה בטעם אכילתו, ושיעורו לענין ברכה אחרונה בכזית כדין אוכל, אבל בחלבון יש להסתפק אם דינו כאוכל או כשתייה, כה"ח אות א'.

פ. אם בירך על הגבינה או על החלב אדמה בדיעבד יצא כיון שהם גידולי גידוליה של הקרקע, וכן אם בירך מיני מזונות על כל דבר יצא דבלשון תורה הכל נקרא מזון חוץ ממים ומלח, כה"ח אות ב'.

צ. היינו נתקלקל קצת אבל הרבה אין מברכין עליו דלא ראוי לאכילה, ב"י, וט"ז בס"ק ב'.

ק. ה"ה אם נפלו מן האילן לפני בישולן, מ"א ס"ק ב'.

ר. מרש"י ברכות מ' ע"ב, והוא הגובאי.

ש. היינו שנתנו בו הרבה מים וראוי לאכילה.

ת. היינו מרק של בשר, אבל מרק של פירות הדבר במחלוקת כמ"ש בסי' ר"ב סעיף יו"ד, כה"ח אות ז', ועיי' בכה"ח שם אות ע"ג.

א. וצריך להזהר אם יש בהם תולעים, כה"ח אות ח'.

ב. כיון שעיקר נטיעת הדקל אינו אלא לתמרים, לכן על הרך של הדקל מברך שהכל.

ג. וכיון שלא נוטעים אותם בשביל קליפה זו אלא בשביל הפרי ברכתם שהכל. כה"ח אות י"א.

ד. וה"ה כל פרי האדמה שלא נגמר בישולו ברכתו שהכל, מ"א ס"ק ז', אבל בפרי העץ חשוב מיד בהוצאת הפרי ומברכים עליו פרי העץ אם אינו מר ונאכל בשעת הדחק, כה"ח אות י"ב.

ה. אבל על מבושלת מברך אדמה, כמ"ש בסי' ר"ה.

ו. ואם עושה אותו עבה וסמך ברכתו מזונות, אבל כשעושהו רך כמו מים ברכתו שהכל, כה"ח אות ט"ז.

לחולה, ועל עשבים שבמדבר שאינם נזרעים^ז, ועל כמון וכסבור שעשויים להטעים המאכל ולא לאוכלם, ועל החומץ, שעירבו במים עד שראוי לשתייה על כולם מברך שהכל נהיה בדברו^ח.

ב. ג. על החומץ לבדו אינו מברך^ט כלום כיון שזה מזיק.

עין משפט ז ט. או"ח סימן רד סעיף א
עיין לעיל עין משפט ז

עין משפט י. יו"ד סימן ריז סעיף כג

כג. יז. הנודר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ובפרי העץ, אבל מותר בכמהין ופטריות, ואם אמר גדולי קרקע אסור בכולם^י.

עין משפט כ. או"ח סימן רב סעיף ט

מ. י. סופי ענבים שאין מתבשלים לעולם^כ וכן על הנובלות שהם תמרים שבשלם החום ושרפם^ל ונתייבשו מברך עליהם שהכל.

או"ח סימן רד סעיף א
עיין לעיל עין משפט ז

ז. ולדעת האר"י ז"ל יש לברך עליהם אדמה, כה"ח אות טו"ב.

ח. היו"ד של נהיה עם קמץ ולא עם סגול, כה"ח אות כ"א.

ט. דוקא בחומץ חזק אבל באינו חזק כ"כ מברך עליו שהכל. ובחזק אפי' שותה הרבה אינו מברך. ולגבי לימונים הולכים בזה אחר המקומות אם הם חמוצים הרבה ואינם נאכלים אפי' ע"י הדחק אינו מברך עליהם ואם נאכלים ע"י הדחק מברך עליהם שהכל, ואם הם מתוקים ונאכלים מברך עליהם פרי העץ, כה"ח אות כ"ד.

י. כתב הט"ז בס"ק כ"ט דנראה דמ"מ מותר בגדיים וטלאים הגם שזה ג"כ גידולי קרקע, מ"מ אין זה לשון בני אדם, ודלא כהב"ח.

כ. ונמצאים בגפנים בימות החורף ועושין מהם חומץ, כ"כ רש"י בחולין ק"כ ע"ב, ולא דמי לבוסר שמברכין עליו אדמה דממנו עומד לעשות משקה ומברך עליו גפן וא"כ בעודו בוסר מורידים אותו מעלה אחת ומברכים עליו אדמה ולא ב' מעלות לברכת שהכל, אבל סופי ענבים שעומדים לחומץ שברכתו שהכל ודאי גם עליו ברכתו שהכל, כ"כ הב"ח, ומ"א ס"ק כ' וכן דעת הט"ז בס"ק ו' ודלא כהטור, כה"ח אות ס"ד.

ל. וה"ה נפלו מן האילן קודם בישולם דמברך עליהם שהכל, ועיין בכה"ח אות ס"ו, ס"ז.